

AZERBAIJAN CUMHURİYETİ YARGI SİSTEMİ

Judicial System of Republic of Azerbaijan

Yrd. Doç Dr. Murat ERDEM¹ – Arş. Gör. Samet İLDEŞ²

ÖZET

Çalışmamızda Azerbaycan Cumhuriyeti yargı sistemi, yargılamaya ilişkin ilkeler ışığında, mahkemeler, mahkeme-hukuk şurası, hâkimlik, savcılık, noterlik, avukatlık, icra memurluğu, bilirkişilik kurumlarının yanı sıra tahkim yargılaması başlıkları olarak incelenmiştir. Böylece Azerbaycan ile ülkemiz arasında bu alanda bir karşılaştırma ve etkileşime katkı sağlanması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Azerbaycan Yargı Sistemi, Hâkim, Savcı, Noter, Bilirkişi, İcra Memurları, Avukat, Tahkim.

ABSTRACT

In our study, the judicial system of Republic of Azerbaijan will be examined in the view of the principles relating to the proceedings and by the titles of courts, courts-law council, judges, prosecutors, notaries, lawyers, law enforcement officers, expert witnesses as well as arbitration. So it is aimed to contribute to a comparison and interaction in this field between our country and Azerbaijan.

Keywords: Azerbaijan Judicial System, Judges, Prosecutors, Notaries, Experts, Law Enforcement Officers, Lawyers, Arbitration.

◆◆◆◆

I. YARGILAMAYA İLİŞKİN ANAYASAL HÜKÜMLER

Azerbaycan Anayasası'nın³ 125 ve devamı maddelerinde, yargılama erkine ilişkin hükümlere yer verilmiştir.

Azerbaycan Cumhuriyeti'nde yargılama yetkisi sadece mahkemeler aracılığıyla kullanılabilir. Bu yetki Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi, Azerbaycan Cumhuriyeti Yüksek Mahkemesi, Azerbaycan Cumhuriyeti İstinaf Mahkemeleri, Genel Mahkemeler ve diğer ihtisas mahkemelerine aittir. Ceza

¹ Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Usul ve İcra-İflas Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi (muraterdem@sakarya.edu.tr)

² Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Anabilim Dalı Araştırma Görevlisi (sildes@sakarya.edu.tr)

³ 00 sayılı 12 Kasım 1995 tarihli Azerbaycan Respublikasının Konstitutsiyası, <http://www.e-qanun.gov.az/framework/897>, Erişim Tarihi: 03.03.2016.

yargılamalarında iddia makamında Azerbaycan Cumhuriyeti Başsavcılığı kurumu bulunmaktadır⁴.

Mahkemelerin kuruluşu, yetkileri, değiştirilmesi, uygulanacak usuller sadece kanunla belirlenebilir⁵. Hâkimler, bağımsız, tarafsız ve dokunulmazdır⁶.

Anayasa, yargılama erkine ilişkin genel kurallardan bahsettikten sonra ayrıntılı hususların kanunlarca düzenleneceğini vurgulamaktadır. Yargılamaya ilişkin ilkeler aşağıda ilgili kanunların hükümleri çerçevesinde incelenecektir.

II. YARGILAMAYA İLİŞKİN İLKELER

A. Mahkeme ve Hâkimler Hakkında Kanun'da Yer Alan Genel İlkeler

Mahkemeler ve Hâkimler Hakkında Kanun'da⁷; eşitlik, hâkimlerin bağımsızlığı⁸, savunmanın kutsallığı, yargılamanın aleniliği, yargılamanın çekışmeli olması, doğal hâkim-mahkeme ilkesi gibi ilkelere yer verilmiştir⁹. Bu kanun, tüm yargı sistemine etki etmesi nedeniyle bu ilkelerin her yargı yolu¹⁰ için ihdas edildiğini belirtebiliriz.

B. Hukuk Yargılama Usulü Kanununda Yer Alan İlkeler

Hukuk yargılama usulü kanununda¹¹, doğal hâkim, hâkimlerin bağımsızlığı, kanun ve mahkeme karşısında eşitlik, açıklık-alenilik ilkeleri mevcuttur¹².

C. Ceza Yargılama Usulü Kanununda Yer Alan İlkeler

Ceza yargılama usulü kanununda¹³; kanunilik, eşitlik, insan hak ve özgür-

⁴ Azerbaycan Respublikasının Konstitutsiyası, md. 125/1-2-3-4.

⁵ Azerbaycan Respublikasının Konstitutsiyası, md. 125/5-6.

⁶ Azerbaycan Respublikasının Konstitutsiyası, md. 128.

⁷ 310-IQ sayılı 10 Haziran 1997 tarihli Mahkemeler ve Hâkimler Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu, <http://e-qanun.az/framework/3933>, Erişim Tarihi: 13.04.2016.

⁸ ARSLAN, Ramazan- TANRIVER, Süha, Yargı Örgüt Hukuku, 2. bs., Yetkin Yay., Ankara 2001, s. 186, 187.

⁹ Mahkemeler ve Hâkimler Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu md. 7, 9, 10, 12, 13, 15.

¹⁰ KALABALIK, Halil- ERDEM, Murat, Temel Hukuk Bilgisi, 8.bs., Seçkin Yay., Ankara, 2016, s.456-479.

¹¹ 780-IQ sayılı, 28 Aralık 1999 tarihli Azerbaycan Respublikası Mülki Prosessual Mecellesinin Tasdik Edilmesi, Yürürlüğe Girmesi ve Bununla Bağlı Hukuki Düzenlenem e Meseleleri Hakkında Azerbaycan Respublikası Kanunu ile tasdik edilen Azerbaycan Respublikasının Mülki Prosessual Mecellesi, <http://www.e-qanun.az/code/9>, Erişim Tarihi: 13.04.2016

¹² Azerbaycan Respublikasının Mülki Prosessual Mecellesi, md. 6, 7, 8, 10.

¹³ 907-IQ sayılı, 14 Haziran 2000 tarihli Azerbaycan Respublikasının Cinayet Prosessual MEcellesinin Tasdik Edilmesi, Yürürlüğe Girmesi ve Bununla Bağlı Hukuki Düzenleme Meseleleri

lüklerinin korunması, kişilerin şeref ve haysiyetlerinin korunması, kişi dokunulmazlığının korunması, özel hayatın korunması, konut dokunulmazlığının korunması, mülkiyet hakkının korunması, savunmanın kutsallığı, kişinin kendi ve yakınları aleyhine delil vermeme serbestisi¹⁴, masumiyet karinesi¹⁵, çelişme ilkesi, şüpheden sanık yararlanır ilkesi, bir fiilden dolayı iki defa yargılama yapılamaz ilkesi, mahkemeye ulaşma hakkı, beraat eden kimsenin zararlarının tazmini ilkelerine yer verilmektedir¹⁶.

D. İdari Yargılama Usulü Kanununda Yer Alan İlkeler

İdari yargılama usulü kanununda¹⁷, hâkimlerin bağımsızlığı, mahkeme önünde eşitlik, re'sen araştırma ilkesi¹⁸, çekişme ilkesi, sözlülük ilkesi, açıklık-alenilik ilkesi gibi ilkeler ayrıca düzenlenmiştir¹⁹.

III. YARGI TEŞKİLATI

A. Genel Olarak

Azerbaycan Anayasası'nın 125. maddesinin 6. bölümüne uygun olarak mahkemelerin görev ve yetkilerinde değişikliklerin yapılması ancak kanunla mümkün olabilir ve ayrıca olağanüstü yahut bu kanun kapsamında sayılmayan mahkemelerin kurulması yasaklanmıştır²⁰. Mahkemeler ve hâkimler hakkındaki mevzuat; Azerbaycan Anayasası, Mahkemeler ve Hâkimler Hakkında Kanun ve diğer kanun ve uluslararası sözleşmelerden oluşmaktadır²¹.

Mahkemeler, ancak kendileri için kanunla belirlenmiş alan ve konularda görevlidir ve yargılama görevini ifa ederken, kişi hak ve özgürlüklerine riayet etmek şartıyla tüm kurum, kuruluş, siyasi parti ve tüzel kişilerin hukuki menfa-

Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu ile tasdik edilen Azerbaycan Respublikasının Cinayet Prosesual Mecellesi, <http://e-qanun.az/code/14>, Erişim Tarihi: 22.03.2016.

¹⁴ Bu konuda bkz. ÖZTÜRK, Bahri, Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, 6. bs., Seçkin Yay., Ankara, Temmuz 2013, s.155.

¹⁵ Bu konuda bkz. CENTEL, Nur - ZAFER, Hamide, Ceza Muhakemesi Hukuku, 10.bs., Beta Yay., İstanbul, Eylül 2013, s.148.

¹⁶ Azerbaycan Respublikasının Cinayet Prosesual Mecellesi, md.10, 11, 12, 13, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 32, 33, 34, 35, 36. Ayrıca bkz. SEMENDEROV, Firudin, Cinayet Hukukunda Ceza Problemi, Baku Üniversitesi Neşriyatı, Baku, 2009, s. 81 vd.

¹⁷ Azerbaycan Respublikasının İnzibati Prosesual Mecellesi, <http://e-qanun.az/code/20>, Erişim Tarihi: 17.04.2016.

¹⁸ Bu konuda bkz. KARSLI, Abdurrahim, Medeni Muhakeme Hukuku, 3. bs., Alternatif Yay., İstanbul 2012, s. 297.

¹⁹ Azerbaycan Respublikasının İnzibati Prosesual Mecellesi, md.10, 11, 12, 15, 17.

²⁰ Mahkemeler ve Hâkimler Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu, md.1

²¹ Mahkemeler ve Hâkimler Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu, md.2.

atlerini de korumak zorundadır. Mahkemelerin bu sayılanlar dışında herhangi bir görevi üstlenmesi hukuksuzdur²².

Mahkemeler görevlerine göre; ilk derece mahkemesi, istinaf mahkemesi ve temyiz mahkemesi olmak üzere 3 dereceli bir yapılanmaya sahiptir. Yargılamalar, heyet halinde çalışan hâkimler veya tek hâkimle yürütülebilir. İlk derece mahkemelerinde yargılama tek hâkimle yürütülebileceği gibi 3 (üç) hâkimden oluşan bir heyetle de yürütülebilir. İstinaf ve temyiz mahkemelerinde ise 3 (üç) veya daha fazla hâkimden oluşan heyetler mevcuttur²³.

Mahkemelerin kararları uygun vasıtalarla duyurulur ve istinaf ve temyiz merciinin kararları da bir ay içerisinde ilan edilir ayrıca elektronik yolla da duyurulur. Üst mahkemeler tarafından kararı bozulmuş ilk derece mahkemesinin kararları da ilan edilir. Bu kararlara, ülkedeki tüm gerçek ve tüzel kişiler uyumalı ve gereğini yerine getirmelidir. Bu kararların gereğinin yerine getirilmesi ise hukuken sorumluluğu gerektirir²⁴.

Azerbaycan yargı sisteminde önem arz eden kurumlardan birisi de Mahkeme-Hukuk Şurası'dır. Mahkeme teşkilatını izaha geçmeden önce bu kurum incelenecektir.

B. Mahkeme-Hukuk Şurası

Mahkeme-Hukuk Şurası; yargı sisteminin yönetimi ve hâkimlerin bağımsızlığının sağlanması, hâkim adaylarının seçilmesi, hâkimlerin faaliyetlerinin değerlendirilmesi, hâkimlerin görev yerlerinin değiştirilmesi, hâkimlerin görevden alınması, hâkimlerin disiplin sorumluluklarına gidilmesi konularını inceleyen ve sonuca bağlayan bir idaredir²⁵. Bağımsız bir idaredir; yasama-yürütme ve yargı organları, baro ve bilimsel kurumlarla işbirliği halinde çalışır²⁶.

Şura; hâkimler, yasama, yürütme, savcılık organları ve baro temsilcilerinden oluşan 15 (on beş) üyeden oluşan bir organdır²⁷. Üyelerin teminatı mevcuttur²⁸. Ayrıca üyeler bağımsız ve dokunulmazdır²⁹.

²² Mahkemeler ve Hâkimler Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu, md.3.

²³ Mahkemeler ve Hâkimler Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu, md.4.

²⁴ Mahkemeler ve Hâkimler Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu, md. 5-6.

²⁵ 818-I numaralı, 28 Aralık 2004 tarihli, Mahkeme-Hukuk Şurası Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu, <http://e-qanun.az/framework/7303>, Erişim Tarihi: 18.04.2016, md.1.

²⁶ Mahkeme-Hukuk Şurası Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu, md.4.

²⁷ Mahkeme-Hukuk Şurası Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu, md. 6.

²⁸ Mahkeme-Hukuk Şurası Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu, md. 8.

²⁹ Mahkeme-Hukuk Şurası Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu, md 9.

Şura'nın, mahkemelerin yetki ve görev alanlarının düzenlenmesine ilişkin teklif sunmak, hâkim adaylarını seçmek, hâkimlerin görev yerlerini değiştirmek, görev sürelerinin uzatılmasına ilişkin kararları almak, hâkim eğitimlerini yürütmek, mahkemelerin finansmanını temin etmek gibi görevleri de mevcuttur³⁰.

C. Mahkemeler Teşkilatı

Azerbaycan yargı teşkilatı;

- Bölge (şehir) mahkemeleri,
- Ağır suçlar mahkemeleri (Ağır ceza mahkemeleri),
- Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti ağır suçlar mahkemeleri,
- Askeri mahkemeler,
- Ağır suçlara ilişkin askeri mahkemeler (Askeri ağır ceza mahkemeleri)
- İdari ve ekonomik (genel itibariyle ticari) mahkemeler,
- Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti Yüksek Mahkemesi,
- İstinaf Mahkemeleri,
- Azerbaycan Cumhuriyeti Yüksek Mahkemesi,

şeklinde örgütlenmektedir. Ayrıca Anayasa kapsamında Anayasa Mahkemesine de yer verilmiştir³¹. Her bir mahkeme bağımsız bir tüzel kişiliktir³².

C. Bölge (Şehir) Mahkemeleri

İlk derece mahkemesi olarak bölge (şehir) mahkemeleri, kanunla kendisine verilmiş olan idari, cezai davalara ve diğer tüm davalara bakma yetkisine sahiptir³³. Bu mahkemeler, Azerbaycan Cumhuriyeti bölgelerinde, şehirlerinde kurulur. Yeni bir mahkeme, Mahkeme-Hukuk Şurasının teklifi üzerine Anayasa'nın 109. maddesinin 32. bendine uygun olarak kurulur³⁴.

Bu mahkemeler başkan ve hâkimlerden oluşmaktadır. 12 (oniki) veya daha fazla hâkim bulunan bölge (şehir) mahkemelerinde, bir de başkan yardımcılığı

³⁰ Mahkeme-Hukuk Şurası Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu, md. 11.

³¹ Azerbaycan Respublikasının Konstitusiyası md. 130.

³² Mahkemeler ve Hâkimler Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu, md.19.

³³ Mahkemeler ve Hâkimler Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu, md.20.

³⁴ Mahkemeler ve Hâkimler Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu, md. 20-21.

oluşturulur³⁵. Mahkeme başkanları temel itibariyle görevli bulunduğu mahkemelerdeki yargılamaların intizamla yürütülebilmesi, kararların uygulanırılığının tespiti ve takibi, mahkemenin çalışmasıyla ilgili yüksek mahkemeye bilgi verme görevlerini yerine getirir. Başkan yardımcıları ise başkanın olmadığı durumlarda onun yerine vazifelerini ifa etmekle görevlidir³⁶.

D. Ağır Suçlar Mahkemeleri

Bu mahkemeler ilk derece mahkemesi olup, kanunla belirlenmiş alanlarda ceza davalarına bakarlar. Bu mahkemeler de Mahkeme-Hukuk Şurasının teklifi üzerine Anayasa'nın 109. maddesinin 32. bendine uygun olarak kurulurlar. Bir başkan ve hâkimlerden oluşurlar. 12 den fazla hâkimi bulunan mahkemeye bir de mahkeme başkan yardımcısı atanır³⁷.

Mahkeme başkanı, mahkemede yürütülen yargılamaların düzgün bir şekilde yürütülmesini gözetir, duruşmalara başkanlık eder, mahkeme görevlilerinin işe kabul ve çıkarılmalarını temin eder; mahkemenin işleriyle ilgili yüksek mahkemeye rapor sunar, mahkemenin işleyişiyle ilgili teklif ve önerileri kabul eder³⁸.

Mahkeme başkan yardımcısı ise, duruşmalara başkanlık eder, başkan tarafından kendisine verilmiş görevleri yerine getirir. Ayrıca başkan olmadığı durumlarda yerine geçerek başkanın görevlerini ifa eder³⁹.

D. Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti'nin Ağır Suçlar Mahkemesi

Bu mahkeme de yetki alanı Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti'nin başkenti Nahçıvan şehri olmak üzere ilk derece mahkemesi olarak ceza davalarına bakmakla görevlidir. Mahkeme başkan ve hâkimlerden oluşur. Hâkim sayısı Mahkeme-Hukuk Şurası tarafından belirlenir⁴⁰.

Mahkeme başkanı, yukarıdaki örneklerine uygun olarak bu mahkemenin başkanlığını yürütür⁴¹.

E. Askeri Mahkemeler

Askeri mahkemeler kendi yetki ve görev alanlarında ilk derece mahkeme-

³⁵ Mahkemeler ve Hâkimler Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu, md.22.

³⁶ Mahkemeler ve Hâkimler Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu, md.22-23.

³⁷ Mahkemeler ve Hâkimler Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu, md. 25, 26, 27.

³⁸ Mahkemeler ve Hâkimler Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu, md.28.

³⁹ Mahkemeler ve Hâkimler Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu, md. 29.

⁴⁰ Mahkemeler ve Hâkimler Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu, md. 30-1, 30-2, 30-3.

⁴¹ Mahkemeler ve Hâkimler Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu, md. 30-4.

si olarak ceza davalarına bakar. Bu mahkemeler Azerbaycan Silahlı Kuvvetler Kurulu'nun bulunduğu alanlar ve dahi diğer birleşik kuvvetlerin yetkili olduğu alanlarda kurulur. Askeri mahkemeler de mahkeme başkanı ve hâkimlerden oluşur. 12 (oniki)' den fazla hâkimi olan mahkemelerde mahkeme başkan yardımcılığı da mevcuttur⁴².

Mahkeme başkanı; mahkemenin işlerinin düzenlenmesinden, duruşmalara başkanlık edilmesinden, mahkemenin diğer çalışanlarının idari yönden denetlenmesinden, mahkemenin işleriyle alakalı yüksek mahkemeye rapor sunulmasından, mahkeme hakkında yöneltilen teklif, şikayet ve önerilerin değerlendirilmesinden sorumludur⁴³.

Mahkeme başkan veya başkan yardımcılarının görevleri geçici olarak diğer bir mahkeme hâkimine bırakılabilir. Tek hâkimli bir askeri mahkemenin hâkiminin görevini bir diğer askeri mahkeme hâkimi üstlenebilir⁴⁴.

F. Ağır Suçlara İlişkin Askeri Mahkemeler

Bu mahkeme yine askeri idarenin görev alanındaki bazı ceza davalarıyla ilgili yargılamaların yürütülmesiyle görevlidir. Bu mahkeme Bakü şehrinde kurulur. Azerbaycan silahlı kuvvetlerinin eylem ve işlemlerine şamildir⁴⁵.

Bu mahkeme; mahkeme başkanı, mahkeme başkan yardımcısı ve hâkimlerden oluşur. Mahkeme hâkimlerinin sayısı, Anayasa'nın 109. maddesinin 32. bendine uygun olarak belirlenebilir⁴⁶.

Mahkeme başkanı; mahkeme işlerinin teşkili, duruşmaların yürütülmesi, hâkimler arasında iş dağılımı, mahkeme çalışanlarının idaresi, mahkemenin işleriyle ilgili yüksek mahkemeye bilgi verilmesi, mahkemenin işleyişi ile ilgili başvuruların alınması işleri ile görevlidir. Başkan yardımcısı ise, başkanca belirlenmiş işlerden sorumlu olduğu gibi başkanın olmadığı zamanlarda onun yetkilerini kullanır. Mahkeme başkan yardımcısının görevleri geçici olarak bir diğer hâkime verilebilir⁴⁷.

⁴² Mahkemeler ve Hâkimler Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu, md.31, md.32, md.33.

⁴³ Mahkemeler ve Hâkimler Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu, md.34.

⁴⁴ Mahkemeler ve Hâkimler Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu, md.35.

⁴⁵ Mahkemeler ve Hâkimler Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu, md.36, md.37.

⁴⁶ Mahkemeler ve Hâkimler Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu, md.38.

⁴⁷ Mahkemeler ve Hâkimler Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu, md.39, md.40, md.41.

G. İdari ve Ekonomik Mahkemeler

İdari ve ekonomik mahkemeler, kanunla kendisine verilmiş idari ve ekonomik uyuşmazlıkların ilk derece mahkemesi olarak çözüm makamıdır. Bu mahkemeler, Anayasa'nın belirlediği ülkenin idari ve ekonomik bölümlerinde yetkili olmak üzere kurulurlar. Başkan, başkan yardımcısı ve hâkimlerden oluşurlar. Hâkim sayısını Mahkeme - Hukuk Şurası belirler⁴⁸.

Mahkeme başkan ve başkan yardımcılarının görevleri daha önce arz ettiğimiz mahkeme başkan ve başkan yardımcılarının görevleriyle özdeşdir⁴⁹.

H. Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti'nin Yüksek Mahkemesi

Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti Yüksek Mahkemesi (Nahçıvan Yüksek Mahkemesi) kanunla yetkilendirilmiş alanda, temyiz mercii olarak yargılama yapar. Nahçıvan'da kurulur ve yetki alanı Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti'dir.

Nahçıvan Yüksek Mahkemesi, başkanlık kurulu, idari işler kurulu, idari-ekonomik davalar kurulu, ceza davaları kurulu ve askeri davalar kurulundan oluşur. Bu kurullardan davalara bakmak için daireler oluşturulabilir. Bu dairelere mahkeme başkanı, mahkeme başkan yardımcısı ve kurul başkan ve hâkimleri dahil olabilir⁵⁰.

Nahçıvan yüksek mahkemesi; başkanlık kurulu, mahkeme başkanı, mahkeme başkan yardımcısı, ve kurul başkanlarından oluşur. Mahkeme başkanı, başkanlık kurulunun da başkanıdır. Bu kurul, 3 aylık periyotta birden az olmamak üzere toplanır. Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti Başsavcısı, toplantıya yürütme organı başkanı ve diğer kimseleri davet edebilir. Toplantı gündemleri kurul üyelerine toplantıdan önce en geç 10 gün içinde gönderilir. En az 3 üyenin bulunmasıyla toplantı gerçekleşmiş sayılır. Kurul, kararlarını açık oylamayla ve salt çoğunlukla alır⁵¹.

Başkanlık kurulu, mahkemede görev yapan hâkimler arasından kurulları ve daireleri oluşturur. Kanunların Anayasa'ya uygunluğunun denetlenmesi için Yüksek Mahkeme'ye başvurma yetkisi de mevcuttur. Başkanlık kurulu, ilk derece mahkeme başkanlarının raporlarını kabul eder. Böylece mahkeme istatistiklerinin tutulması söz konusu olabilecektir⁵².

⁴⁸ Mahkemeler ve Hâkimler Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu, md. 42, md. 43, md. 44.

⁴⁹ Mahkemeler ve Hâkimler Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu, md.45, md. 45-1.

⁵⁰ Mahkemeler ve Hâkimler Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu, md.52, md.53.

⁵¹ Mahkemeler ve Hâkimler Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu, md.55.

⁵² Mahkemeler ve Hâkimler Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu, md.54.

Dava kurulları ise, ilk derece mahkemelerinin kararlarını temyiz merci olarak inceleyen birimlerdir⁵³.

Naçıvan yüksek mahkemesi başkanı, yüksek mahkemenin temsilcisidir ve temel olarak mahkemenin idaresinden sorumludur. Bununla birlikte; kurul toplantılarına başkanlık etmek, yargı işlevi konusunda Mahkeme-Hukuk Şurasına teklifler sunmak, hâkimlerin disiplin soruşturmalarıyla ilgili Mahkeme-Hukuk Şurasına başvurmak, mahkeme başkanlık kurulunun gündemini belirlemek gibi görevleri de mevcuttur⁵⁴.

Dava kurul başkanları, ilgili davalar ve ilgili görüşmelere başkanlık ederler⁵⁵.

I. İstinaf Mahkemeleri

İstinaf mahkemeleri, ilk derece mahkemelerinde görülen davaların istinaf yolu ile incelendiği üst derece mahkemeleridir⁵⁶. İstinaf mahkemeleri; başkanlık kurulu, idari kurul, idari-ekonomik davalar kurulu, ceza davaları kurulu ve askeri davalar kurulundan oluşur. Kurullar davalara bakmak için kendi içinden daireler oluşturabilir⁵⁷. Mahkemeyi, mahkeme başkanı temsil etmektedir. Başkan aynı zamanda mahkeme çalışanları üzerinde idari amirdir. Başkan, görev yaptığı mahkemedeki hâkimler ile bağlı ilk derece mahkeme hâkimlerinin disiplin amiri konumundadır. Hakkında disiplin kovuşturmasını gerektiren bir iddia bulunan hâkimleri, Mahkeme- Hukuk Şurasına sevk eder⁵⁸.

İstinaf mahkemelerinin başkanlık kurulları; mahkeme başkanı, mahkeme başkan yardımcısı ve kurul başkanlarından oluşur. Başkanlık kurulu, en az 3 ayda bir olmak üzere toplanır. Mahkeme başkanı başkanlık kuruluna başkanlık eder. Toplantı gündemi kurul üyelerine toplantı tarihinden itibaren en geç 10 gün önce bildirilir. Kurul kararlarını açık oylamayla ve oy çokluğu ile alır. Kurulun toplantı yeter sayısı en az 3 üyedir⁵⁹.

Azerbaycan hukukunda, ilk derece mahkemelerinin nihai kararlarına karşı

⁵³ Mahkemeler ve Hâkimler Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu, md. 56.

⁵⁴ Mahkemeler ve Hâkimler Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu, md.57.

⁵⁵ Mahkemeler ve Hâkimler Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu, md. 59.

⁵⁶ ÖZEKES, Muhammet, 100 Soruda Medeni Usul Hukukunda Yeni Kanun Yolu Sistemi İstinaf ve Temyiz, 3.bs., Yekin Yay., Ankara 2016, s. 38. Ayrıca ayrıntılı bilgi için bkz. ZÜLFÜGAROVA, Gülnar, Türk ve Azerbaycan Hukukunda Karşılaştırmalı Olarak İstinaf ve İstinaf Usulü, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış yüksek lisans tezi, Konya 2012, s. 3 vd.

⁵⁷ Mahkemeler ve Hâkimler Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu, md. 61, md. 62. Zülfügarova, a.g.e., s. 64.

⁵⁸ Mahkemeler ve Hâkimler Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu, md.66.

⁵⁹ Mahkemeler ve Hâkimler hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu, md. 64.

istinaf kanun yoluna gidilebilmektedir⁶⁰. Ayrıca usul kanunlarında gösterilmiş ve davanın gidişatını olumsuz bir şekilde etkileyen ara kararlara karşı da istinaf kanun yoluna başvurmak imkanı vardır. Bu nitelikte olmayan diğer ara kararlara karşı ise ancak nihai kararlarla birlikte temyiz yoluna başvuru mümkündür. İstinaf başvurusu, kararın verildiği tarihten itibaren 10 gün içerisinde ilk derece mahkemesine yapılır. İlk derece mahkemesi başvuruyu yerinde görürse ve kararını değiştirmezse dosyayı 7 gün içinde istinaf merciine sevk eder⁶¹.

Başkanlık kurulları, dava kurullarını ve dava dairelerini kurmakla yükümlüdür. Dava kurullarının ve dava dairelerinin kurulmasına ilişkin teklifleri Başkan sunar⁶². Başkanlık kurullarının, kanunların Anayasa'ya aykırılığından bahisle Yüksek Mahkeme'ye başvuruda bulunma yetkisi mevcuttur. Kurul, başkanlarının raporları ve kendisine bağlı ilk derece mahkemeleri başkanlarının raporları doğrultusunda kanunların uygulanmasına ilişkin esasları görür. Mahkemenin iş tecrübesinin yayınlanması ve iş istatistiklerinin çıkarılmasını sağlar. Yine ilk derece mahkemelerine, yargılamaya ilişkin metodik tavsiyelerde bulunur⁶³.

Mahkeme dava kurulları, ilk derece mahkemelerince verilen kararların istinaf kanun yolunda doğrudan incelendiği kurullardır. Her bir daire kendi görev alanında mahkeme istatistiklerini tutar, mahkeme iş tecrübesini tespit eder ve yayınlar, ilk derece mahkemelerine usule ilişkin tavsiyelerde bulunur⁶⁴.

İstinaf mahkemesi başkan yardımcısı, duruşmalara başkanlık edebilir, mahkeme başkanı tarafından kendisine tevdi edilen görevleri yerine getirir. Ayrıca mahkeme başkanının olmadığı zamanlarda başkanın yetkilerini başkan yardımcısı kullanabilir⁶⁵. Şayet başkan yardımcısı yoksa veya görevini ifa edemeyecek bir durum mevcutsa o zaman mahkeme başkanı, kurul başkanlarından bir üyeyi geçici olarak başkan yardımcılığı görevine atar⁶⁶.

Dava kurulları başkanları ise, dava kurulları huzurundaki duruşmalara başkanlık eder. Kurula ait yargılama istatistiklerinin tutulması, mahkeme iş tecrübesinin tespiti ve yayınlanması da yine kurul başkanına ait bir görevdir⁶⁷. Kurul başkanı, görevini yerine getiremez hale gelir yahut görev süresi sona erdikten

⁶⁰ Zülfügarova, a.g.e., s. 60.

⁶¹ Zülfügarova, a.g.e., s. 66-67.

⁶² Mahkemeler ve Hâkimler Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu, md.66.

⁶³ Mahkemeler ve Hâkimler Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu, md. 63.

⁶⁴ Mahkemeler ve Hâkimler Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu, md. 65.

⁶⁵ Mahkemeler ve Hâkimler Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu, md. 67.

⁶⁶ Mahkemeler ve Hâkimler Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu md. 69/1.

⁶⁷ Mahkemeler ve Hâkimler hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu md.68.

sonra yerine yeni bir kimse atanamazsa mahkeme başkanı tarafından o kurul hâkimlerinden birisi kurul başkanı olarak görevlendirilir⁶⁸.

İ. Azerbaycan Cumhuriyeti Yüksek Mahkemesi

Yüksek Mahkeme Azerbaycan hukuk sisteminde en üst yargı organıdır. Tüm yargı kolları açısından temyiz mahkemesi olarak görev yapmaktadır. Bakü şehrinde bulunur ve yetki alanı ülkenin tamamı olarak belirlenmiştir⁶⁹. Yüksek Mahkeme; yüksek mahkeme başkanı, yardımcısı, kurul başkanları ve hâkimlerden oluşur. Yapısal olarak temel iki ana birim mevcuttur. Bunlardan birisi, Yüksek Mahkeme Genel Kurulu bir diğeri ise Temyiz Kurulu'dur. Ayrıca mahkeme bünyesinde; medeni davalar kurulu, idari-ekonomik davalar kurulu, ceza davaları kurulu ve askeri davalar kurulları oluşturulur⁷⁰.

Yüksek Mahkeme hâkimlerinin sayısı, Mahkeme-Hukuk Şurası tarafından belirlenir. Ayrıca mahkemenin bünyesinde, kanunların uygulanması, içtihatlarda istikrarın sağlanması ve bilimsel tekliflerin sunulması amacıyla, "bilimsel maslahat şurası" faaliyet göstermektedir⁷¹.

Yüksek mahkeme genel kurulu, yüksek mahkeme başkanı, başkan yardımcısı, kurul başkanları ve hâkimlerden oluşur. En az 3 ayda bir toplanır. Mahkeme başkanı toplantılara başkanlık eder. Toplantı yeter sayısı üye tam sayısının üçte ikisi kadardır. Karar yeter sayısı toplantıya katılanların salt çoğunluğudur. Kararların gereklerini yüksek mahkeme memurları yerine getirir⁷².

Genel kurul, tüm mahkeme başkanlarının sunmuş oldukları yukarıda açıklanan raporlar doğrultusunda, mahkemeler iş tecrübesinin ilan edilmesi ve mahkeme istatistiğinin tutulması ile yetkilidir. Genel kurul, mahkeme başkanının teklifi üzerine yüksek mahkeme hâkimleri arasından dava kurullarını ve dava dairelerini oluşturur. Bilimsel maslahat şurasının raporlarının tasdiki de genel kurulun görevlerindedir. Hâkimlerin görevden uzaklaştırılması, Azerbaycan Cumhurbaşkanı'nın talebini aldıktan sonra kararı aynı yönde ise bu kararı 30 gün içinde Cumhurbaşkanı'na sunar. Genel kurulun Azerbaycan Milli Meclisine yasma teşebbüsü babında başvuru hakkı da bulunmaktadır. Hâkimlerin yeminlerini kabul etmek, kanunun belirttiği hallerde Mahkeme-Hukuk Şurası kararlarına karşı yapılan şikayetleri değerlendirmek gibi görevleri de mevcuttur⁷³.

⁶⁸ Mahkemeler ve Hâkimler hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu md.69/2.

⁶⁹ Mahkemeler ve Hâkimler hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu md.77.

⁷⁰ Mahkemeler ve Hâkimler hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu md. 78.

⁷¹ Mahkemeler ve Hâkimler hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu md. 77/son.

⁷² Mahkemeler ve Hâkimler hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu md. 80.

⁷³ Mahkemeler ve Hâkimler Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu md.79.

Yüksek mahkeme dava kurulları, istinaf mahkemelerine yapılan temyiz başvurularının değerlendirildiği birimlerdir. Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti Yüksek Mahkemesi'nin baktığı davalarda yapılmış temyiz başvuruları da dava kurullarınca incelenir⁷⁴.

Yüksek mahkeme başkanı, yüksek mahkeme teşkilatının başıdır. İşlerin dava kurulları arasında paylaşılması, kurullar hakkında genel kurula teklif verilmesi, mahkeme memurlarının idari işleri yüksek mahkeme başkanının görevlerindedir. Bu yönüyle mahkeme teşkilatının idari amirliği görevinin de mevcut olduğu belirtilebilir⁷⁵. Yine mahkeme başkanı, mahkemede görülen davaların planlamalarını, duruşmaların gün ve saatlerini de belirler. Mahkeme başkan yardımcısı ise, toplantılara başkanlık edebileceği gibi başkanca verilmiş görevlerin yerine getirilmesinden de sorumludur. Ayrıca başkanın bulunmadığı zamanlarda onun görevini yardımcısı yerine getirir⁷⁶.

Dava kurullarına ise kurul başkanları başkanlık eder. Dava kurullarındaki yargılamaların sevk ve idaresinden kurul başkanları sorumludur. Başkan, görevini ifa edemediği durumlarda ise kurul başkan yardımcıları aynı görevi üstlenirler⁷⁷.

J. Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi

Azerbaycan Anayasa Mahkemesi, Azerbaycan devlet başkanının teklifi ile Azerbaycan Milli Meclisi tarafından seçilen 9 (dokuz) hâkimden oluşan bir yüksek mahkemedir⁷⁸.

Anayasa Mahkemesi; Başkan'ın, Milli Meclis'in, Bakanlar Kurulu'nun, Yüksek Mahkeme'nin, Azerbaycan Baş Savcılığı'nın, Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti Yüksek Meclisi'nin kanun, karar, ferman ve diğer düzenleyici işlemlerinin, Azerbaycan Cumhuriyeti'nin uluslararası sözleşmelerinin, Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti Anayasası'nın, meclis kararlarının, bakanlar kurulu kararlarının Anayasa'ya uygunluğunu denetler⁷⁹.

Azerbaycan Cumhuriyetinin Anayasası'nın yorum yetkisi sadece Anayasa Mahkemesi'ne aittir. Anayasa'da bu husus özellikle vurgulanmıştır⁸⁰.

⁷⁴ Mahkemeler ve Hâkimler Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu md.81.

⁷⁵ Mahkemeler ve Hâkimler Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu md.83.

⁷⁶ Mahkemeler ve Hâkimler Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu md. 84.

⁷⁷ Mahkemeler ve Hâkimler Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu md.84.

⁷⁸ Azerbaycan Respublikasının Konstitutsiyası, md 130.

⁷⁹ Azerbaycan Respublikasının Konstitutsiyası, md. 130/3.

⁸⁰ Azerbaycan Respublikasının Konstitutsiyası, 130/4.

Anayasa, kişilerin, hak ve hürriyetlerini ihlal eden yürütme eylem ve işlemleri ile yasama işlemlerine karşı bireysel başvuru hakkının bulunduğunu düzenlemektedir⁸¹.

Anayasa Mahkemesi, yönetsel bağımsızlık ilkesi gereğince, kendi yetki alanına ilişkin düzenleyici işlemler ihdas edebilir⁸².

IV. YARGILAMAYA KATILAN KİŞİLER

A. Hâkimler

Mahkeme; başkan, başkan yardımcıları, dava kurul başkan ve yardımcılığı ve hâkimlerden oluşur. Kurul halinde çalışan mahkemelerde her bir hâkim eşit statüye sahiptir. Aralarındaki fark sadece tayin ve kanunlar tarafından kendilerine verilmiş yetkilerden kaynaklanır⁸³.

Hâkimler yaşları 30'dan daha az olmayan, sınavlarda başarılı olmuş, yüksek hukuk tahsili görmüş ve 5 yıldan fazla hukuk mesleğiyle meşgul olan kişiler arasından seçilir. Çifte vatandaş olanlar, din hizmetlileri, göreve elverişsiz bulunan ya da mahkemece bu yönde haklarında karar verilmiş olanlar, tıbbi ve akli engelleri bulunanlar, daha önce suç işlemiş ve bu yüzden mahkum olmuş olanlar, bir hâkime yakışmayan hareketler nedeniyle görevden azledilen kişiler hâkim olamazlar⁸⁴.

Hâkimlerin seçilmesi için yazılı ve sözlü sınav yapılır. Bu sınavlar Mahkeme-Hukuk Şurası'nca oluşturulan Hâkim Seçme Komitesi tarafından yapılmaktadır. Sınavı başarıyla tamamlayanlar daha sonra uzun süreli eğitim aşamasına geçer. Eğitim aşamasının sonucunda adaylar, puanlarına göre sınıflandırılır. Mahkeme-Hukuk Şurası bu isimleri yürütme organına sunar.

Hâkimlere ait yeterliliklere sahip olan ve hukuk alanında belli bir nüfuza sahip olan, hukuk eğitiminin üzerine 20 yıllık iş tecrübesine ve yüksek manevi keyfiyetlere sahip olan kişiler⁸⁵, yukarıda belirtilen prosedürden bağımsız olarak Mahkeme-Hukuk Şurası'nın teklifi ile yüksek hâkimliklere atanabilirler⁸⁶.

Hâkimleri, Azerbaycan Cumhurbaşkanı tayin eder. Fakat, Yüksek Mahkeme, Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti Yüksek Mahkemesi ve İstinaf Mahkemesi

⁸¹ Azerbaycan Respublikasının Konstitusyası, md. 130/7-8.

⁸² Azerbaycan Respublikasının Konstitusyası, md.130/9.

⁸³ Mahkemeler ve Hâkimler Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu, md. 91 ve 92.

⁸⁴ Mahkemeler ve hâkimler hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu, md. 93.

⁸⁵ Hâkimlerin vasıfları için bkz. AKCAN, Recep, Hâkimlerin Vasıflar, 1.bs., Türkiye Adalet Akademisi Yay., Ankara 2014, s. 57-138.

⁸⁶ Mahkemeler ve Hâkimler Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu, md. 93-4.

hâkimlerini ise Cumhurbaşkanı'nın teklifi üzerine Milli Meclis tayin etmektedir⁸⁷.

Hâkimler, 3 yıl için atanırlar. Her yıl en az bir defa eğitime çağrılır ve değerlendirmeye tabi tutulurlar. Şayet bu değerlendirmeler neticesinde görevin devamına aykırı bir hususa rastlanmaz ise hâkimin görev süresi 65 yaşına kadar uzatılır. Şayet ihtiyaç söz konusu ise Mahkeme-Hukuk Şurasının teklifi ile görev süresi 70 yaşına kadar uzatılabilir. Yüksek Mahkeme hâkimleri için yaş sınırı 68 olup diğer mahkeme hâkimleri için 66 yaşır.

1. Hâkimlerin Bağımsızlığı

Kanun hâkim bağımsızlığına ayrıca ve özellikle yer vermiştir. Buna göre; Hâkimler bağımsızdır ve yalnızca Anayasa ve kanunlara tabidir. Hâkimlerin bağımsızlığı;

- Siyasi etkilerden uzak tutma;
 - Değiştirilmezlik;
 - Dokunulmazlık;
 - Tayin, çağrı, uzaklaştırma ve göreve son vermenin sınırlandırılması;
 - Yargılama yetkisinin bağımsızlığı ve yargılamanın kanunda gösterilen usul-lerde hayata geçirilmesi;
 - Yargılama faaliyetine herhangi bir kişi tarafından sınır konulamaması;
 - Hâkimlerin şahsi güvence altına alınması;
- yolları ile temin edilebilir⁸⁸.

2. Hâkimlerin Dokunulmazlığı

Hâkimler dokunulmazdır. Suçüstü halleri saklı kalmak kaydıyla, hâkimler; tutulamaz, hapsedilemez, alıkonulamazlar. Mahkeme-Hukuk Şurasının izni olmadan ceza takibatına maruz kalamazlar. Dokunulmazlık, hâkimlerin yerleşim yerleri, makamları, ulaşım ve iletişim araçları, posta, telgraf yazışmaları, şahsi mülkleri ve senetlerine de etki eder⁸⁹.

⁸⁷ Mahkemeler ve Hâkimler Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu, md. 94.

⁸⁸ Mahkemeler ve Hâkimler Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu, md. 100.

⁸⁹ Kanun değişikliğinden önce mevcut bulunan sistemle karşılaştırma için bkz. ZENGİN, Eyüp-KAMALOV, Nesimi, "Azerbaycan Respublikası Mahkeme Sisteminde Mahkeme Søjeleri ve Mahkeme İcraatı", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.48, S.1, 1999, s.103.

Suçüstü halinde yakalanan hâkim derhal Azerbaycan Başsavcılığına bildirilir. Savcı, soruşturmanın gerekliliğini Mahkeme-Hukuk Şurası'na sunar. Şura, 24 saat içinde bu husustaki kararını vermelidir⁹⁰.

3. Hâkimlerin Korunması

Hâkimlerin korunmasını temin etmek maksadıyla kanun hükümleri çerçevesinde kendilerine silah verilebilir. Hâkimler, görevleri süresince silahı saklamak, taşımak ve gereğince kullanmak hakkına sahiptirler⁹¹.

4. Hâkimlerin Savaş Çağrısı ve Celbinden Masuniyeti

Hâkimler yetki sürelerinde savaş çağrısından ve seferberlik emirlerinden muaftırlar⁹².

5. Hâkimlikle Bağdaşmayan İşler

Hâkimler atama veya seçilme yoluyla hiçbir kamusal görevi ifa edemezler. Bilimsel ve eğitime dair ve sanatsal faaliyetlerden başka hiçbir ticari yahut alım-satım işlemleriyle meşgul olamazlar. Siyasi bir faaliyet yürütemez ve siyasi partilere üye olamazlar⁹³.

6. Hâkimlerin Siyaset Yasakları

Hâkimler, yemin etmeden önce herhangi bir siyasi partinin yahut diğer siyasi oluşumların üyeliklerinden çıkmalıdır. Bu üyeliklerini sonlandırmayanlar, hâkimlik vazifesini sürdürmeye devam edemezler⁹⁴. Bununla birlikte hâkimler ortak menfaatlerin gerçekleştirilmesi amacıyla gönüllülük ve eşitlik esasları çerçevesinde dernek yahut benzeri oluşumlar kurmakta serbesttir⁹⁵.

7. Hâkimlerin Maddi ve Sosyal Teminatı

Kanun'un 106. maddesi, hâkimlerin alacağı maaşları miktar olarak belirtmiştir. Hâkimlik görevinin devamında, hâkimin hak ettiği miktardan aşağı bir bedel verilemez⁹⁶.

⁹⁰ Mahkemeler ve Hâkimler Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu, md.101.

⁹¹ Mahkemeler ve Hâkimler Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu, md.102.

⁹² Mahkemeler ve Hâkimler Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu, md.103.

⁹³ Mahkemeler ve Hâkimler Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu, md.104.

⁹⁴ Mahkemeler ve Hâkimler Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu, md. 105.

⁹⁵ Mahkemeler ve Hâkimler Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu, md. 105-1.

⁹⁶ Mahkemeler ve Hâkimler Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu, md. 106.

Hâkimler her yılın kırk takvim günü izne sahiptirler. Hâkimler izne ayrıldıklarında iki ay tutarında yolluk verilir⁹⁷.

Barınma ihtiyacı olan hâkimler için görevlerine tayin edildikleri günden itibaren 6 aylık süre içinde kendilerine barınma imkanı sağlanır⁹⁸.

Hâkimlere, ölüm durumunda yahut görevlerini devam ettiremeyecek derecede rahatsızlanmaları veya yaralanmaları durumunda ikramiye ödenir. Bununla birlikte malvarlığı değeri kaybına neden olan hallerde aynı şekilde tazminat ödenmesi gündeme gelebilmektedir⁹⁹.

8. Hâkimlerin Disiplin Sorumluluğu

Kanun 111 vd. maddelerinde hâkimlerin disiplin sorumluluğunu doğuracak nedenlerini sınırlı olarak saymış ve bu hususta yaptırım uygulama yetkisinin Mahkeme-Hukuk Şurası'nda olduğu vurgulanmıştır¹⁰⁰.

9. Hâkimlerin Görevlerine Son Verilmesi

Hâkimler;

- Görevden ayrılmak için dilekçe verdiklerinde;
- Görevden alındıklarında;
- Ehliyetleri sınırlandırıldığında;
- Öldüklerinde;
- Mahkeme kararıyla haklarında ölüm ilanı verildiğinde yahut gaip olduğunda;
- Hâkimliğe ilişkin yeterlilik şartlarını yitirdiklerinde;
- Hâkimlikle bağdaşmayan bir işle uğraştıklarında;
- Vatandaşlıklarına son verildiğinde;
- Altı aydan fazla süren bir malullük nedeniyle görevlerine devam edememeleri halinde;
- Bir yıl içinde iki defa disiplin cezasına çarptırıldıklarında;
- Çalışma yetkinliğinin tamamen kaybı durumunda;

⁹⁷ Mahkemeler ve Hâkimler Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu md. 107.

⁹⁸ Mahkemeler ve Hâkimler Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu md. 108.

⁹⁹ Mahkemeler ve Hâkimler Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu md. 109.

¹⁰⁰ Mahkemeler ve Hâkimler Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu md. 111, 111-1, 112,

görevleri sona erecektir. Buna ilişkin karar Mahkeme-Hukuk Şura'sınca alınmaktadır.

B. Yeminli Jüri

Azerbaycan yargı sisteminde kısmen de olsa jüri usulüne yer verilmektedir. Buna göre, kanunda belirtilmiş bazı yargılamalarda;

- seçme hakkına sahip olanlar;
- listelerin oluşturulmasına dek 25 yaşını tamamlamış olanlar;
- çifte vatandaşlığa tabi olmayanlar;
- başka bir idari yükümlülüğü bulunmayanlar;
- daha önce hükümlü veya hakkında bir soruşturma başlatılmamış olanlar;
- ehliyetsiz yahut sınırlı ehliyetli olmayanlar

arasından yeminli jüri seçilebilir. Bununla birlikte, sağır, dilsiz, ve körler, bedensel engelleri jürilik vazifesini yürütmesine engel olanlar, 70 yaşını dolduranlar, yasama yahut yürütme organlarının rehberleri, yardımcıları, hâkimler, savcılar, kolluk, askerlik gibi meslekleri icra edenler, avukatlar, noterler, din hizmetlileri jürilikten azledilirler¹⁰¹.

Jüri listeleri iki buçuk yıl için hazırlanır. Asıl listelere ek olarak yedek jüri listeleri de mevcuttur¹⁰². Jüri üyelerine yaptıkları iş karşılığı merkezi idareden belli bir miktar ücret ödenmesi de yapılır¹⁰³.

C. Savcılık

Azerbaycan yargılama sisteminde savcılık kurumu, başsavcılık şeklinde örgütlenmektedir. Buna göre, savcılık mahkeme teşkilatından bağımsız bir teşkilat olmakla birlikte, bu ikisi yargılamanın birlikte yürütülmesini temin etmektedirler.

Azerbaycan'da bulunan tüm savcılar Azerbaycan Cumhuriyeti Başsavcılığı'na bağlıdır¹⁰⁴.

Savcı, ceza davalarında soruşturmanın başlatılması ve yürütülmesinden so-

¹⁰¹ Mahkemeler ve Hâkimler Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu, md. 115.

¹⁰² Mahkemeler ve Hâkimler Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu md 117, 118.

¹⁰³ Mahkemeler ve Hâkimler Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu md.121.

¹⁰⁴ 767-IQ sayılı, 7 Aralık 1999 tarihli, Prokurorluk Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu, <http://www.e-qanun.gov.az/framework/5229>, Erişim Tarihi: 17.03.2016, md. 3.

rumludur. Ayrıca yargılama esnasında iddia makamı olarak mütalası sunmak suretiyle yargılamaya dahil olur¹⁰⁵.

Savcı, görevini yerine getirirken kanunilik, herkesin kanun önünde eşitliği, gerçek ve tüzel kişilerin hak ve hürriyetlerine saygı gösterilmesi, objektiflik, bağımsızlık ve tarafsızlık ilkelerine uygun davranmak zorundadır¹⁰⁶.

Azerbaycan'da savcılık sistemi; Azerbaycan Cumhuriyet Baş Savcılığı, Yol-suzluğa Karşı Mücadele Genel Müdürlüğü, Azerbaycan Cumhuriyeti Askeri Savcılığı, Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti Başsavcılığı, Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti Askeri Savcılığı, Bölge (şehir) savcıları, askeri ihtisas savcıları şeklindedir¹⁰⁷.

Azerbaycan Cumhuriyeti Başsavcısını, Milli Meclis'in onayı ile Azerbaycan Devlet Başkanı seçer ve görevden alır. Diğer savcıları ise Azerbaycan Devlet Başkanının onayı ile Azerbaycan Devlet Başsavcısı seçer ve görevden alır. Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti Başsavcısı da aynı usulle göreve tayin edilebilmektedir¹⁰⁸.

D. Bilirkişiler

Bilirkişiler, bilimsel, teknik, sanatkarlık ve zanaatkarlık ve diğer özel bilgi alanlarında mahkemeye yardımcı olan görevlilerdir¹⁰⁹. Bilirkişiler bu vazifelerini, insan hak ve özgürlüklerine saygı, kanuna riayet, bağımsız uzmanlık, bilimsel ve teknik incelemenin hususiyetlerinden istifade, objektiflik prensiplerine göre yürütmelidirler¹¹⁰.

Bilirkişiler, yüksek eğitim mezunu, uzmanlık alanında uygun bir mesleki geçmişe sahip olanlar arasından belirlenir. Uzmanlığın seviyesine göre, bilirkişilerin yetkinlik derecesi belirlenir¹¹¹.

Bilirkişiler, vazifelerini yaparken, inceleme konusu malzeme ve materyale ulaşabilmek, araştırması için ek araştırma tesisi ve imkanı talep etmek, gerekli bilgilendirmeleri yapabilmek amacıyla duruşmalara dahil olabilmek gibi haklara sahiptirler¹¹².

¹⁰⁵ Prokurorluk Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu, md 4.

¹⁰⁶ Prokurorluk Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu, md. 5.

¹⁰⁷ Prokurorluk Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu, md.8.

¹⁰⁸ Azerbaycan Respublikasının Konstitutsiyası, md. 133.

¹⁰⁹ 758-IQ numaralı, 18 Kasım 1999 tarihli, Devlet Mahkeme Ekspertizası Faaliyeti Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu, erişim Tarihi: 13.04.2016, md 3. Bu konuda bkz. TAN-RIVER, Süha, Medeni Yargıda Bilirkişilik, Yetkin Yay, Ankara 2016, s. 25-26.

¹¹⁰ Devlet Mahkeme Ekspertizası Faaliyeti Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu md. 4. Azerbaycan Bilirkişilik konusunda bkz. Zengin/Kamalov, Mahkeme Sujesi, s. 117 vd.

¹¹¹ Devlet Mahkeme Ekspertizası Faaliyeti Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu md. 11.

¹¹² Devlet Mahkeme Ekspertizası Faaliyeti Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu md. 12.

Bilirkişiler; ilk derece mahkemesi bilirkişileri, ek mahkeme bilirkişileri, tekrar muhakemesi bilirkişileri, komisyon muhakeme bilirkişileri, karmaşık mahkeme bilirkişileri olmak üzere türlere ayrılırlar¹¹³.

Bilirkişilerin ne surette atanacakları usul kanunlarına bırakılmıştır¹¹⁴. Kanun sağ kişiler ve ölümler üzerinde bilirkişi incelemesine ilişkin özel hükümler barındırmaktadır¹¹⁵.

E. Avukatlar

Yargılama esnasında her bir kişi hak ve özgürlüklerinin korunması için kendi seçtiği bir avukata müracaat etmek, tutuklandığı, tutulduğu, hapsedildiği yahut hakkında suç soruşturmasının başladığı andan itibaren avukat hakkından yararlanmak haklarına sahiptir.

Avukatlık faaliyeti baro diye nitelendirebileceğimiz “vekiller kuruluna” üye olmak ve vekalet yemini etme şartına bağlıdır¹¹⁶. Avukatlar; yüksek hukuk eğitilmişler, 3 yıldan az olmamak şartıyla hukuk stajı olanlar veya bilimsel ve pedagojik eğitim kurumlarında hukuk alanında en az 3 yıl faaliyet gösterenler, baro tarafından açılan yazılı ve sözlü sınavları başarıyla tamamlayan kişiler arasından seçilir. Eski avukat yahut hâkimler, yazılı sınava girmeden sadece sözlü sınavla ve zorunlu eğitime devam etmeden avukat olabilirler. Hukuk doktorası yapmış olanlar ve eski Anayasa Mahkemesi hâkimi, istinaf ve temyiz mahkeme başkanları yazılı sınav ve sözlü sınava girmeden ve zorunlu eğitime tabi olmadan avukat olabilirler. Diğer bir kamu görevini ifa edenler avukat olarak vazife yapamazlar¹¹⁷.

Barolar, tüzel kişiliğe sahip özerk idarelerdir. Avukatların göreve alınması ve görevden çıkarılması ve dahi disiplin sorumluluklarının gereklerinin yerine getirilmesi baroların görevidir¹¹⁸.

Avukatların görevine, kendilerinin talebi üzerine, mahkemelerce haklarında kısıtlanma, ölüm veya gaiplik kararı verilmesiyle, ölümle ve baro üyeli-

¹¹³ Devlet Mahkeme Ekspertizası Faaliyeti Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu md.15.

¹¹⁴ Devlet Mahkeme Ekspertizası Faaliyeti Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu md.21.

¹¹⁵ Devlet Mahkeme Ekspertizası Faaliyeti Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu md. 27 v.d.

¹¹⁶ 783-IQ numaralı, 28 Aralık 1999 tarihli, Vekillik ve Vekillik Faaliyeti Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu, Erişim Tarihi: 12.03.2016, md. 4.

¹¹⁷ Vekillik ve Vekillik Faaliyeti Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu md. 8.

¹¹⁸ ÖZKAN, Meral Sungurtekin, Avukatlık Mesleği, 3.bs., Barış Yay., İzmir 2012, s. 100-105. Vekillik ve Vekillik Faaliyeti Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu, md. 9.

ğinden çıkarılmalarıyla son verilir. Bu kararı baro yönetim kurulu alır¹¹⁹.

F. İcra Memurları

İcra memurları mahkeme kararlarının gereklerini yerine getiren görevliler olarak tanımlanmıştır¹²⁰. İcra memurları, İcra Hakkında Kanun ve Medeni Usul Kanunu'ndan kaynaklanan görevleri ifa etmekle vazifelendirilmişlerdir.

Yüksek hukuk eğitimi tamamlamış Azerbaycan vatandaşları icra memuru olabilmektedirler. Anayasa Mahkemesi, Azerbaycan Yüksek Mahkemesi ve Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti Yüksek Mahkemesi tarafından icra memurlarının göreve getirilmesine ilişkin özel düzenlemeler mevcuttur¹²¹.

İcra memurlarına havale olunmuş işlerin yerine getirilebilmesi için icra hâkimiyeti organı kurulur. Bu organa Azerbaycan Cumhuriyeti Baş İcra Memuru başkanlık eder¹²².

İcra memurları, icra senetlerinin (ilamların) tam ve düzgün icra edilmesini temin eder. Kararın ilgili taraflarına icra işlemleriyle ilgili rehberlik etme görevi de bulunmaktadır¹²³.

İcra memurları, kararın gereğini yerine getirmek amacıyla gerçek ve tüzel kişiler üzerlerinde, eşyalarında, konutlarında, işyerlerinde cebri icra yetkilerini kullanabilmektedir¹²⁴. İcra memurlarının işlemlerine karşı itiraz yoluna başvurulabilmektedir. İcra memurlarının kendi eylemlerinden kaynaklanan cezai sorumlulukları saklıdır¹²⁵.

İcra memurları hakkında kanun, icra memurlarının maddi teminatlarının bulunduğunu da özellikle düzenlemiştir¹²⁶.

G. Noterler

Noterler resmi bir takım belgelerin gerçeğe uygun bir şekilde hazırlanması için, hukuken önemli bir takım olayların sağlam bir şekilde belgelendirilmesi ve onaylanması için görevlendirilmiş bulunan kişilerdir¹²⁷.

¹¹⁹ Vekillik ve Vekillik Faaliyeti Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu, md. 23.

¹²⁰ 782-IQ sayılı, 28 Aralık 1999 tarihli, İcra Memurları Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu, md.1, Erişim Tarihi: 17.04.2016.

¹²¹ İcra Memurları Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu, md.3.

¹²² İcra Memurları Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu, md. 6.

¹²³ İcra Memurları Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu, md.7.

¹²⁴ İcra Memurları Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu, md.8.

¹²⁵ İcra Memurları Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu, md.11.

¹²⁶ İcra Memurları Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu, md. 12 ve 13.

¹²⁷ Bkz. Bilgi için TANRIVER, Süha, "Bir Hukuki Güvenlik Kurumu Olarak Noterlik ve Noterlerin

Yüksek hukuk eğitilmiş, yüksek ahlaki seciyelere sahip Azerbaycan vatandaşları noter olabilmektedir¹²⁸. Noter olabilmek için, noter sertifikası alınmalıdır¹²⁹. Noter olmak isteyen kimse bir dilekçe ile ilgili idareye başvurur, bu başvurudan sonra 1 ay içinde inceleme yapılır ve kanuni şartları taşıdığı anlaşılırsa, belgeleri ihtisas komisyonuna sunulmalıdır. Sertifika başvurusu yapan kişiye yazılı ve sözlü sınav yapılır. Sınavda başarılı olan kimseler zorunlu eğitime tabi tutulur¹³⁰. Sertifika almaya hak kazananlara ilk etapta 5 yıllık süre için sertifika verilir ve bu süre 5' er yıllık periyotlarla uzatılabilmektedir¹³¹.

Sertifikalar kural olarak kanunda gösterilen gerekçelerle mahkeme kararıyla iptal edilebilir. Yine noterin kendisi dilekçe ile talep ederse, noter andı edilmezse, noter ölürse, vatandaşlığına son verilirse, noter hakkında mahkemece ölüm yahut gaiplik kararı alınır, sertifikanın süresi uzatılmazsa, çalışma gücünden 6 ay süreyle kayıp meydana gelirse, noterin sertifika almak için sunduğu bilgilerde sahtelik mevcutsa yahut noter 65 yaşına gelmişse, sertifika, mahkeme kararı olmaksızın iptal edilir¹³².

V. TAHKİM

Azerbaycan Cumhuriyeti'nin taraf olduğu uluslararası uyuşmazlıklarda milletlerarası tahkim usulü uygulanabilmektedir. Taraflar farklı devletlerin tabiyeti ise, tahkim anlaşması işlerlik kazanabilecektir. Bu tahkim anlaşmasında, taraflar aralarındaki uyuşmazlığın devlet mahkemeleri yerine hakem heyeti huzurunda çözümünü tercih edebilirler. Tahkim anlaşması şekil itibarıyla "sözleşme" niteliği taşıyıp taşıyamaması önem arz etmeksizin, taraflar arasında doğabilecek hukuki uyuşmazlıkların çözümüne ilişkin bir uyuşmadır¹³³. Böyle bir uyuşma bir sözleşmenin hükmü olabileceği gibi ayrı bir sözleşme olarak da tanzim edilebilir. Her halükarda bu sözleşmenin yazılı olması gereklidir¹³⁴. Tahkim kaydı, asıl sözleşme-

Denetimi Üzerine Bazı Düşünceler", Makalelerim III, Yetkin Yay., Ankara 2016, s. 81-85. 762-IQ sayılı, 26 Kasım 1999 tarihli, Notariat Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu, md.1, Erişim Tarihi. 13.03.2016.

¹²⁸ Noterlerin toplumsal önemi hakkında bkz. ULUKAPI, Ömer- ATALI, Murat, Noterlik Hukuku, 3. bs., Mimoza Yay., Konya 2013, s. 5.

¹²⁹ Notariat Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu md.3.

¹³⁰ Notariat Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu md. 4.

¹³¹ Notariat Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu md.6.

¹³² Notariat Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu md. 7.

¹³³ SÖĞÜT, İpek Sevda, Roma Hukukunda Tahkim, 1. bs., XII Levha Yay., İstanbul 2011, s. 104-105.

¹³⁴ YEŞİLİRMAK, Ali, Doğrudan Görüşme, Arabuluculuk, Hakem-Bilirkişilik ve Tahkim: Sorunlar ve Çözüm Önerileri, 1. bs., XII Levha Yay., İstanbul 2011, s. 78. 757-IQ sayılı, 18 Kasım 1999 tarihli, Beynelhalk Arbitraj Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu, Erişim tarihi: 08.04.2016, md. 7/1.

nin bir parçası niteliğindeyse o halde bu sözleşmenin de yazılı olması gerekir ve tahkim kaydı bu sözleşmenin bir maddesi görünümünde olmalıdır¹³⁵.

Taraflar hakem sayısını kendileri belirleyebilirler¹³⁶. Şayet bu konuda bir anlaşma mevcut değilse o halde hakem sayısı 3 olarak belirlenecektir¹³⁷. Taraflar kanunda belirlenen diğer şartlara da uymak kaydıyla aralarında hakem belirleme usulü kararlaştırabilirler. Böyle bir anlaşma mevcut değilse o halde bakılır; şayet 3 hakem tayin edilecekse taraflardan her birisi bir hakem seçer, bu iki hakem de 3. hakemi belirler. Taraflardan birisi 30 gün içinde kendi hakemini tayin etmezse yahut taraflarca seçilen iki hakem 30 gün içinde 3. hakemi seçmezlerse taraflardan herhangi birisinin talebi üzerine hakemler mahkeme tarafından tayin edilir¹³⁸.

Hakem görevini devam ettiremeyecek durumdaysa, uzunca bir süre görevini devam ettiremeyecekse veya görevini yerine getirmekten imtina ediyorsa, tarafların aralarında anlaşmaları kaydıyla hakemin görevine son verilebilir. Taraflar bu konuda uyuşmazlarsa, taraflardan her biri hakemin görevine son verilebilmesi için mahkemeye başvurabilir. Mahkemenin bu konuda verdiği karar kesin-dir, itiraz edilemez¹³⁹.

Hakem heyeti kendi yetki alanı konusunda ve tahkim sözleşmesinin varlığı ve geçerliliği konusundaki itirazlar konusunda kendisi karar verebilir. Bu amaçla yapılan inceleme tahkime ilişkin hükümler ana sözleşmeden bağımsız yapılır. Tahkim klotunun (şartının) geçersizliği ana sözleşmenin tamamının geçersizliği sonucunu doğurmaz. Tahkim mahkemesi, taraflara eşit bir şekilde davranmalı ve yargılamaya eşit bir şekilde katılımlarını temin etmek için her türlü imkanı tanınmalıdır¹⁴⁰.

Taraflar kanunun hükümlerine aykırı olmamak kaydıyla tahkim yargılamasında uygulanacak usulü aralarında kararlaştırabilirler. Böyle bir anlaşma mevcut değilse tahkim mahkemesi, uygulanacak usul konusunda kanun hükümlerini esas alacaktır. Hakem heyeti her bir delilin yargılamada esasa etkili olarak kullanılması, aidiyeti, içeriği ve önemi konusunda belirleme yapmak serbestisine de sahiptir¹⁴¹.

¹³⁵ Beynelhalk Arbitraj Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu, md. 7/2.

¹³⁶ EKŞİ, Nuray, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda Tahkim, 1. bs, Beta Yay., İstanbul 2013, s. 156-160.

¹³⁷ Beynelhalk Arbitraj Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu, md.11.

¹³⁸ Beynelhalk Arbitraj Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu, md.11/3.

¹³⁹ Beynelhalk Arbitraj Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu, md.14.

¹⁴⁰ Beynelhalk Arbitraj Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu, md. 18.

¹⁴¹ Beynelhalk Arbitraj Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu, md.19.

Hakem heyeti kararlarını oy çokluğu ile alır. Usule ilişkin meselelerde tek hakem de karar verebilmektedir¹⁴². Taraflar aralarında uyuşmazlığı giderirlerse hakem heyeti bu hususu kesinleştirir¹⁴³.

Tahkim mahkemesinin kararı mutlaka tanınmalı ve tenfiz edilmelidir¹⁴⁴. Yetkili mahkemeden tahkim mahkemesinin kararının bir dilekçe ile tanınması ve tenfizi istenmelidir. Tanıma ve tenfize ilişkin hükümler saklıdır¹⁴⁵.

SONUÇ

Azerbaycan Cumhuriyeti 18 Ekim 1991 yılında bağımsızlığına kavuşmuş ve devamında yoğun kanunlaşma çalışmaları yapılmıştır¹⁴⁶. Bu ilk kanunlaşma aşamalarında Rusya hukukundan etkilenme görülüyor ise de 2000’li yılların başından itibaren kanunlaşma ve yargılama kurumlarında yapılan değişikliklerde, millileşme ve evrensel hukuk kurallarına uyum hızla devam etmektedir. Çalışmamızda Azerbaycan hukuk sisteminde yapılan güncel değişimler, yargılamaya hâkim ilkeler ışığında yargı sistematiğinde yer alan kurumlar incelenmiştir. Özellikle kanunlaşmada yapılan milli ve evrensel değişim ve gelişmeler güncel mevzuat ışığında sunulmaya çalışılmıştır.

Azerbaycan yargı sisteminin tipik bir “yargı birliği” sistemi olduğu görülmektedir. Tüm yargı kolları üst derece mahkemesi olarak tek bir yüksek mahkemeye bağlıdır. Ayrıca yargı teşkilatı “görev” den daha çok “yetki” esasına göre örgütlenmiştir. Bu noktada pek tabii bazı ihtisas mahkemelerine yer verilmiş olduğunu da göz ardı etmemek gerekir. Ayrıca her ne kadar yargı birliği sistemi olarak adlandırırıyorsak da Anayasa Mahkemesi ile Yüksek Mahkeme’nin birbirinden bağımsız yapılar olduğuna da dikkat çekmek gerekir. Böylece Yüksek Mahkeme sadece temyiz mahkemesi olarak görülmekte ve Anayasa Mahkemesi de kendisine mahsus işlevleri yerine getirmektedir.

Bir diğer husus, mahkeme teşkilatından bağımsız bir ülke cumhuriyet başsavcılığı kurumunun mevcut olmasıdır. Bu kurum yargılamada “mahkeme yanı” savcı olmaktan daha çok özerk bir pozisyonda bulunmaktadır. Savcı yargılamanın bir süjesidir ancak Azerbaycan sisteminde idari bir farklılaşma mevcuttur.

¹⁴² Beynelhalk Arbitraj Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu, md.29.

¹⁴³ Beynelhalk Arbitraj Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu, md. 30.

¹⁴⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz. KAPLAN, Yavuz, Milletlerarası Tahkimde Usule Aykırılık, 1.bs., Seçkin Yay., Ankara 2002, s. 31.

¹⁴⁵ Beynelhalk Arbitraj Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu, md. 35, 36.

¹⁴⁶ 1991 sonrası değişiklikler ve yargılama sistemi hakkında bkz. ZENGİN, Eyüp-KAMALOV, Nesimi, “Azerbaycan Respublikası’nda Mahkeme Sistemi”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 48, S.1, 1999, s. 57.

Böylece hâkimlik ve savcılık mesleği arasındaki ayırmda belirginleşmiştir.

Ülkemizdeki Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'na benzer bir kurum olan Mahkeme-Hukuk Şurası Azerbaycan yargı sisteminde de bulunmaktadır. Bu konsey bir çok yönüyle HSYK ile benzerlik gösterse de, savcılık işlemlerinin ve savcılarının farklı bir kurum idaresinde bulunması ve yetkilerinin Türk hukuk sistemindeki kadar geniş olmadığı söylenebilir. Mahkeme-Hukuk Şurası'nın özerkliği de ayrıca vurgulanmalıdır. Üyelerinden herhangi birisinin yürütme organına tabi doğal üye olmaması, kuvvetler ayrılığının örneği olarak gösterilebilir. Devlet Başkanı'nın Şura üzerindeki yetkileri de bu denklemde farklılık olarak belirtilebilir.

Hâkimlerin dokunulmazlığı kurumuna ayrıca yer verildiği görülmektedir. Dokunulmazlık, bağımsızlık ve hâkimlik teminatının yanı sıra ceza soruşturma ve kovuşturmalarının etkilerinden hâkimlerin etkilenmeyeceği şekilde mevzuatta düzenlenmiştir.

KAYNAKÇA

AKCAN, Recep, Hâkimlerin Vasıflar, 1.bs., Türkiye Adalet Akademisi Yay., Ankara 2014.

ARSLAN, Ramazan- TANRIVER, Süha, Yargı Örgüt Hukuku, 2. bs., Yetkin Yay., Ankara 2001.

CENTEL, Nur - ZAFER, Hamide, Ceza Muhakemesi Hukuku, 10.bs., Beta Yay., İstanbul, Eylül 2013.

EKŞİ, Nuray, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda Tahkim, 1. bs, Beta Yay., İstanbul 2013.

KALABALIK, Halil- ERDEM, Murat, Temel Hukuk Bilgisi, 8.bs., Seçkin Yay., Ankara, 2016.

KAPLAN, Yavuz, Milletlerarası Tahkimde Usule Aykırılık, 1.bs., Seçkin Yay., Ankara 2002.

KARSLI, Abdurrahim, Medeni Muhakeme Hukuku, 3. bs., Alternatif Yay., İstanbul 2012.

ÖZEKES, Muhammet, 100 Soruda Medeni Usul Hukukunda Yeni Kanun Yolu Sistemi İstinaf ve Temyiz, 3.bs., Yekin Yay., Ankara 2016.

ÖZKAN, Meral Sungurtekin, Avukatlık Mesleği, 3.bs., Barış Yay., İzmir 2012.

ÖZTÜRK, Bahri (Ed.), Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, 6.bs., Seçkin Yay., Ankara, Temmuz 2013.

SÖĞÜT, İpek Sevda, Roma Hukukunda Tahkim, 1. bs., XII Levha Yay., İstanbul 2011.

SEMENDEROV, Firudin, Cinayet Hukukunda Ceza Problemi, Baku Üniversitesi Neşriyyatı, Baku, 2009.

TANRIVER, Süha, “Bir Hukuki Güvenlik Kurumu Olarak Noterlik ve Noterlerin Denetimi Üzerine Bazı Düşünceler”, Makalelerim III, Yetkin Yay., Ankara 2016.

TANRIVER, Süha, Medeni Yargıda Bilirkişilik, Yetkin Yay, Ankara 2016.

ULUKAPI, Ömer- ATALI, Murat, Noterlik Hukuku, 3. bs., Mimoza Yay., Konya 2013.

YEŞİLİRMAK, Ali, Doğrudan Görüşme, Arabuluculuk, Hakem-Bilirkişilik ve Tahkim: Sorunlar ve Çözüm Önerileri, 1. bs., XII Levha Yay., İstanbul 2011.

ZENGİN, Eyüp- KAMALOV, Nesimi, “Azerbaycan Respublikası Mahkeme Sisteminde Mahkeme Søjeleri ve Mahkeme İcraatı”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.48, S.1, 1999.(Kisaltma, Zengin/Kamalov, Mahkeme Sujesi)

ZENGİN, Eyüp-KAMALOV, Nesimi, “Azerbaycan Respublikası’nda Mahkeme Sistemi”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 48, S.1, 1999.

ZÜLFÜGAROVA, Gülnar, Türk ve Azerbaycan Hukukunda Karşılaştırmalı Olarak İstinaf ve İstinaf Usulü, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış yüksek lisans tezi, Konya 2012.

İNTERNET KAYNAKLARI

00 sayılı 12 Kasım 1995 tarihli Azerbaycan Respublikasının Konstitutisyası, <http://www.e-qanun.gov.az/framework/897>, Erişim Tarihi: 03.03.2016.

310-IQ sayılı 10 Haziran 1997 tarihli Mahkemeler ve hâkimler hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu, <http://e-qanun.az/framework/3933>, Erişim Tarihi: 13.04.2016.

757-IQ sayılı, 18 Kasım 1999 tarihli, Beynelhalk Arbitraj Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu, Erişim tarihi: 08.04.2016.

758-IQ numaralı, 18 Kasım 1999 tarihli, Devlet Mahkeme Ekspertizası Faaliyeti Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu, erişim Tarihi: 13.04.2016.

762-IQ sayılı, 26 KASım 1999 tarihli, Notariat Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu, Erişim Tarihi. 13.03.2016.

767-IQ sayılı, 7 Aralık 1999 tarihli, Prokurorluk Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu, <http://www.e-qanun.gov.az/framework/5229>, Erişim Tarihi: 17.03.2016.

780-IQ sayılı, 28 Aralık 1999 tarihli Azerbaycan Respublikası Mülki Prosessual Mecellesinin Tasdik Edilmesi, Yürürlüğe Girmesi ve Bununla Bağlı Hukuki Düzenlenem e Meseleleri Hakkında Azerbaycan Respublikası Kanunu ile tasdik edilen Azerbaycan Respublikasının Mülki Prosessual Mecellesi, <http://www.e-qanun.az/code/9>, Erişim Tarihi: 13.04.2016.

782-IQ sayılı, 28 Aralık 1999 tarihli, İcra Memurları Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu, Erişim Tarihi: 17.04.2016.

783-IQ numaralı, 28 Aralık 1999 tarihli, Vekillik ve Vekillik Faaliyeti Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu, Erişim Tarihi: 12.03.2016.

818-I numaralı, 28 Aralık 2004 tarihli, Mahkeme-Hukuk Şurası Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu, <http://e-qanun.az/framework/7303>, Erişim Tarihi: 18.04.2016.

907-IQ sayılı, 14 Haziran 2000 tarihli Azerbaycan Respublikasının Cinayet Prosessual Mecellesinin Tasdik Edilmesi, Yürürlüğe Girmesi ve Bununla Bağlı Hukuki Düzenleme Meseleleri Hakkında Azerbaycan Respublikasının Kanunu ile tasdik edilen Azerbaycan Respublikasının Cinayet Prossesual Mecellesi, <http://e-qanun.az/code/14>, Erişim Tarihi: 22.03.2016.

KISALTMALAR CETVELİ

- a.g.e. adı geçen eser
bkz. bakınız
bs. bası
C. Cilt
HSYK. Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu
md. madde
s. sayfa
S. Sayı
vd. ve devamı
Y. Yıl
yay. yayıncılık/yayınevi/yayınları

